

ὅτι ὑπόθεσις τοῦ κεφαλαίου τούτου εἶνε ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς συγχρόνου ἀνατροφῆς: Ἄλλ' οὐδὲν τῆς εἰκασίας ταύτης ψευδέστερον. Διότι ὁ συγγραφεὺς οὔτε περὶ συγχρόνων παιδαγωγικῶν συστημάτων πραγματεύεται αὐτόθι, οὔτε περὶ τῆς σήμερον ἐπικρατούσης ἀνατροφῆς, ἀλλὰ διδάσκει μόνον τίς ἡ ὀρθὴ ἀνατροφή καὶ νομίζει ὀρθὴν τὴν ἐπιδιώκουσαν « τὴν τριπλὴν ἐκπαίδευσιν, τοῦ φυσικοῦ, τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ ἀνθρώπου. » Ἄλλὰ τί πείθει ἡμᾶς νὰ καλέσωμεν τὴν ἀνατροφήν ταύτην σύγχρονον; καὶ ἐλησμόνησεν ὁ συγγραφεὺς τὴν σημασίαν τοῦ « καλὸς κάγαθος » παρὰ τοῖς ἡμετέροις προγόνοις; ἔπειτα δ' ἀγνοεῖ ἄρα γε ὅτι σπουδαιότατοι σύγχρονοι παιδαγωγικοὶ ἄνδρες σκοπὸν κυριώτατον καὶ σχεδὸν μόνον τῆς ἀνατροφῆς νομίζουσι τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ διαμόρφωσιν; (ὁ Βαῖν π. χ.) Ἄλλ' ἡ ἐπιγραφή τοῦ προκειμένου κεφαλαίου εἶνε καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἀνάρμοστος, διότι ὁ συγγραφεὺς διαρρήδην λέγει, ὅτι « ἡ ἀνατροφή δὲν δύναται νὰ εἶνε ἡ ἀπόκτησις πολλῶν γνώσεων, ὡς συμβαίνει νῦν ἐν τῇ συγχρόνῳ Εὐρωπαϊκῇ κοινωσίᾳ. » Περίεργος δ' εἶνε πρὸς τούτοις καὶ ἡ ἀστασία τοῦ συγγραφέως περὶ τὴν χρῆσιν καὶ ἐκδοχὴν τῆς λέξεως ἀνατροφή. Διότι ἐν μὲν τῇ σελ. ε τοῦ προλόγου ἐπιτιμῶν καὶ ἐπανορθῶν τὴν ἐν τῇ κοινῇ ὁμιλίᾳ σύγχυσιν τῶν λέξεων ἐκπαίδευσις καὶ ἀνατροφή διδάσκει ὅτι αὗται διαφέρουσιν ἀλλήλων οὐσιωδῶς καὶ ὅτι ἡ μὲν ἐκπαίδευσις « ἀναφέρεται εἰς τὴν φαντασίαν, τὴν διάνοιαν, τὸ πνεῦμα; » ἡ δὲ ἀνατροφή « εἰς τὴν ψυχὴν, εἰς τὴν καρδίαν, εἰς τὰ πάθη.... ἔχει ὡς ἀντικείμενον τὴν τοῦ χαρακτῆρος μὀρφωσιν διὰ τῆς ἔξεως. » Προθυμότερα μὲν ἐπαινοῦμεν τὴν πρὸς ἀκριβολογίαν σπουδὴν ταύτην· δικαίως ὅμως ἀξιούμεν παρὰ τοῦ συγγραφέως νὰ τηρῇ ἐκάστοτε τὴν διάκρισιν ταύτην τῶν κατ' αὐτὸν οὐσιωδῶς διαφόρων, ἀφ' οὔ ἤδη μάλιστα λιπαρῶς ἐπέστησεν εἰς αὐτὴν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου, ἐὰν μὴ θέλῃ νὰ συγχέῃ αὐτόν. Καὶ ἐκτελεῖ ἄρα γε τὴν δικαίαν ἡμῶν ταύτην εὐχὴν καὶ ἀξίωσιν; Οὐχί! Διότι λησμονήσας ὅσα εἶπεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ἐπιχειρεῖ πάλιν ἐν σελίδι 3 « ἀκριβῶς νὰ ὀρίσῃ τὴν σημασίαν τὴν πλήρη τῆς λέξεως ἀνατροφή. » Τί ὅμως νῦν βλέπομεν; Ἐνταῦθα ἡ λέξις ἀνατροφή σημαίνει ἄλλο τι ἢ ἐκεῖ· διότι ἡ ἀνατροφή ἐνταῦθα διδάσκει « τοὺς τρόπους δι' ὧν δυνάμεθα καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν ἠθικὴν ἡμῶν ἀρμονικῶς νὰ ἀναπτύσσωμεν! » Βεβαίως αὐταὶ αἱ περὶ τῆς σημασίας τῆς ἀνατροφῆς διδασκαλίαι τοῦ συγγραφέως εἶνε ἐξ ἐκείνων ἅτινα, ἵνα εἴπωμεν κατ' αὐτόν, οὔτε ἄνδρες, οὔτε γυναῖκες « εὐρήσουσιν εὐληπτα. » Ἐπειτα διὰ τί ἀντιπαρατάσσει ὁ συγγραφεὺς πρὸς ἀλληλα ἐν τῷ προτέρῳ τῶν χωρίων ἕνα μὲν φαντασίαν, διά-

νοϊαν καὶ πνεῦμα, ἔνθεν δὲ καρδίαν ψυχὴν καὶ πάθη; Καὶ δὲν περιλαμβάνει τὸ μὲν πνεῦμα φαντασίαν καὶ διάνοϊαν, ἢ δὲ ψυχὴ τὰ πάθη καὶ τὴν καρδίαν; Εἶνε περιττὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι οἱ ἀντιπαρατάσσοντες οἶον ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς τὰ μέρη πρὸς ἄλληλά τε καὶ πρὸς τὸ ὅλον πλημμελοῦσι λογικῶς. Ἐν σελ. 19 διδασκόμεθα « ὅτι ἡ μήτηρ ἑαυτὴν τιθεμένη ὡς παράδειγμα ἰδίως τοῖς θήλεσι πρέπει νὰ εἶνε ὀλιγώτερον γραμματισμένη καὶ περισσότερον θεοσεβής. » Δὲν ἀποροῦμεν τὴν ὠφέλειαν τῆς θεοσεβείας ἐνταῦθα, ἀποροῦμεν ὅμως διὰ τί ἡ μήτηρ πρέπει νὰ εἶνε ὀλιγώτερον γραμματισμένη, ἵνα χρησιμεύῃ παράδειγμα ἰδίως τοῖς θήλεσιν; Ἡ διάνοια, ἢ ἡ φράσις τοῦ συγγραφέως εἶνε πλημμελής ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ; Ἄλλ' ἄς προβῶμεν καὶ ἐνδοτέρῳ τοῦ προκειμένου συγγράμματος.

Ἐν σελ. 28, 2 λέγεται ὅτι τὰ λόγια « ἐπανερχονται μετὰ τῆς ὀρέξεως καὶ τῶν λοιπῶν λειτουργιῶν. » Πρὸς ταῦτα ἀντιλέγομεν, ὅτι ἡ ὀρεξις δὲν εἶνε λειτουργία, ἀλλ' αἴσθημα ὡς καὶ ἡ πείνα καὶ ἡ δίψα. Ἐν τῇ αὐτῇ πάλιν σελίδι *πρωτόγαλα* καλεῖ ὁ συγγραφεὺς τὸ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸν τοκετὸν καὶ τὸν κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας *πυρετὸν τοῦ γάλακτος* ρέον ἐκ τῆς θηλῆς κίτρινον ὑγρὸν. Ἀλλὰ τοῦτο ὅμως εἶνε πλέον αὐτὸ τὸ καλούμενον γάλα καὶ ὄχι τὸ *πρωτόγαλα*, διότι *πρωτόγαλα* ἢ *πῦαρ* εἶνε τὸ εὐθὺς μετὰ τὸν τοκετὸν ἐκκρινόμενον ἐκ τῶν μαστῶν ὑγρὸν, ὅπερ καὶ ἤδη πρὸ τοῦ τοκετοῦ σχηματίζεται ἐν τοῖς μαστοῖς.—ἐν σελ. 33 λέγει ὁ συγγραφεὺς ὅτι παρατηρήθη, ὅτι τὸ τελευταῖον ἀμελγόμενον ἢ θηλαζόμενον γάλα περιέχει περισσότερον βούτυρον· ὁμοίως δὲ καί, ὅτι τὸ γάλα τῆς πρώτης εἶνε τελειότερον. Ἀλλὰ πρὸς ταῦτα παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ τοῦ βουτύρου διανομὴ ἐν τῷ γάλακτι εἶνε ὁμοιομερής· καὶ ὅτι τὸ γάλα ὡς ὀρθῶς λέγει καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ἐν σελ. 29 δὲν πάσχει ὅπερ αἱ ἄλλαι ἐκκρίσεις, αἵτινες « ὅσον χρόνον παραμένουσι ἐντὸς εἰς τὰ ἐκκρίνοντα ταύτας ὄργανα τόσον καὶ πυκνότεραι τὴν σύστασιν ἀποβαίνουσιν. »—Ἐν σελ. 67—68, ἐνθα λεπτολογοῦνται τὰ περὶ ὀδοντοφυίας, δὲν ἀναφέρεται, ὅτι μεταξὺ τοῦ 4ου καὶ 5ου ἔτους ἡλικίας ἀναφύονται τέσσαρες *τραπεζίται ὀδόντες*, δύο ἐφ' ἑκατέρας *σιαγόνος*, *διαρκεῖς ὄντες*.—ἐν σελ. 116 ἀκροσφαλῶς λέγεται ὅτι « παρὰ τῷ μικρῷ παιδίῳ ὑπάρχει κατ' ἔμπνευσιν καὶ ἐνστικτῶς ἡ νόησις » διότι τὸ μὲν ἐνστικτῶς δηλοῖ τὸ ἄνευ συνειδήσεως· ἡ δὲ νόησις ἐμφαίνει συνειδητὴν ἐνέργειαν· ἔπειτα τί ἐννοεῖ ὁ συγγραφεὺς λέγων τὸ κατ' ἔμπνευσιν; Ἐπ' ἴσης ἀκυρολογικὰ νομίζομεν καὶ τὰ ἐξῆς: σελ. 117 « Ἡ κοσμιότης (*la politesse*) ἐνστικτον (οὔσα) ἀναγόμενον μᾶλλον εἰς τὸ θῆλυ γένος εἶνε ἐνστικτον πάροχον χάριτος. » Ἡ κομψὴ καὶ χαρίεσσα συμπεριφορὰ οὔσα πρὸ πάντων γέννημα λεπτοτέρας

ἀνατροφῆς καὶ ἀναστροφῆς καὶ ἔργον πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως κακῶς καλεῖται ἐνστικτον, ὅπερ ὑπάρχει σύμφυτον καὶ πρὸ πάσης πνευματικωτέρας ἀναπτύξεως.—ἐν σελ. 118 ἡ αἰδῶς καλεῖται «*ισόβιος φύλαξ καὶ σωτὴρ τῆς γυναικός.*» Ἄλλ' ἡ αἰδῶς τότε μόνον θὰ ἐκαλεῖτο *ισόβιος φύλαξ καὶ σωτὴρ τῆς γυναικός*, ἐὰν μηδέποτε ἀπέλειπε τὴν φυλαττομένην, ἀλλὰ συναπέθνησκε μετ' αὐτῆς. Τὰ περὶ ἡμᾶς ὅμως πράγματα δυστυχῶς συχνότατα μαρτυροῦσι τοῦναντίον.—ἐν σελ. 161 ἀναγινώσκομεν ὅτι «*αἱ πρῶται παρὰ τοῖς παισὶ ἀναφαινόμεναι δυνάμεις εἰσὶν αἱ πνευματικαὶ καὶ ἠθικαί.*» Τοῦτο ὅμως εἶνε ψευδές· διότι πρωϊώτερα ἐκδηλοῦνται τὰ αἰσθητικὰ καὶ συναισθητικὰ φαινόμενα ἐν τῷ ψυχικῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου. Ταῦτα δὲ λέγων ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς ἐλησμόνησε παραδόξως ὅσα εἶπεν ἐν σελ. 141 ὅτι «*ὁ ἄνθρωπος ἄρχεται τοῦ βίου αὐτοῦ διὰ τῶν αἰσθήσεων*» καὶ ὅτι πρῶται ἐκδηλοῦνται παρ' αὐτῷ αἱ ἐντυπώσεις, ὡς πρῶται ἐπιθυμίαι καὶ ὀρέξεις.—Ἐν σελ. 162 λέγεται ὅτι «*ἐὰν προσπαθήσωμεν μόνην τὴν φαντασίαν νὰ ἀναπτύξωμεν θέλομεν ἔχει ἓνα ποιητήν.*» διὰ τί οὐχὶ καὶ ζωγράφον, ἢ ἄλλον τινὰ καλλιτέχνην;—Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι κακῶς καλεῖται ὁ συλλογισμὸς *δύναμις* τῆς ψυχῆς. Πλημμελὲς ἐπ' ἴσης εἶνε καὶ τὸ ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι λεγόμενον, «*ὅτι ἡ μνήμη παρέχει τὰς ιδέας.*» διότι ἡ μνήμη, ὡς γνωστόν, διασώζει μόνον τὰς ἐν τῇ ψυχῇ γεννωμένας ιδέας, ἐννοίας, παραστάσεις, καὶ ἀναπαριστᾷ αὐτάς· κατὰ δὲ ταῦτα εἶνε ἐλλιπὴς καὶ ἐν σελ. 129 ὁρισμὸς τῆς μνήμης, ἣτις καλεῖται «*δύναμις, ἣν ἔχει τὸ πνεῦμα ἡμῶν νὰ ἀποκτᾷ καὶ διατηρῇ κατὰ μυστηριώδη καὶ ἀνεξήγητον τρόπον γνώσεις οἷαςδὴποτε.*»—ἐν σελ. 165—166 ἀναγινώσκομεν τὸ ἐξῆς παράγγελμα τοῦ Niemayer «*Κατὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν γενικῶν καὶ ἀτομικῶν δυνάμεων θεωρουμένων ὑπὸ τὴν φυσικὴν αὐτῶν λειτουργίαν (!) καὶ τὴν ἀμοιβαίαν των ἀξίαν (!) πρέπει νὰ προέσταται ἁρμονία καὶ ἐνότης.*» Ἡ μετὰφρασις εἶνε πλημμελής. ἰδοὺ τὸ πρωτότυπον (τόμ. 1, 17) «*Bringe Einheit und Harmonie in die Ausbildung jener Anlagen und Fähigkeiten durch deutliche Vorstellung von ihrer Naturgewässen Bestimmung und ihrem gegenseitige Verhältnisse.*»—Ἐν σελ. 187 ἐσφαλμένως πρῶτον μὲν καλεῖ τὸν Ἑλβετὸν Πεσταλότσην Ἴταλόν. ψευδῶς δ' ἔπειτα λέγει ὅτι ὁ Fröbel παρέλαβε τὸ ἑαυτοῦ σύστημα παρὰ τοῦ Πεσταλότση· ἐν ᾧ ὁ Fröbel ἐκινήθη μόνον ὑπὸ τοῦ πεσταλοτσειοῦ πνεύματος περὶ τὴν σύστασιν τῶν παιδικῶν κήπων. Ἐσφαλμένα εἶνε καὶ τὰ ἄλλα τῆς αὐτῆς σελίδος, ὅτι εἰς τοὺς παιδικοὺς κήπους φοιτῶσι παῖδες μέχρι 10 ἐτῶν,

διότι τούτους επισκέπτονται παιδιά ηλικίας μόνον τριῶν ἕως ἑξ ἑτῶν καὶ ὅτι μόλις τὸ πρῶτον πρὸ τετραετίας ἐγράφη τι παρ' ἡμῖν περὶ τοῦ συστήματος τοῦ Fröbel, διότι ἤδη πρότερον ἐγράφησαν ἱκανὰ περὶ αὐτῶν ἐν τῷ «Φιλίστορι» καὶ ἐν τῷ «Ἀθηναίῳ» καὶ τέλος κακῶς αὐτόθι γνωματεύει ὁ συγγραφεὺς ὅτι τὸ σύστημα τοῦ Fröbel πρέπει νὰ διέπη ὅλα τὰ σχολεῖα· διότι δὲν καταστοχάζονται πάντα τὰ σχολεῖα τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ. Αἱ μέχρι τοῦδε παραταθεῖσαι πλημμέλειαι περὶ τὰ πράγματα περιέχονται μετ' ἄλλων πολλῶν ἐν τῷ πρώτῳ ἡμίσει περίπου τοῦ προκειμένου συγγράμματος, οὗ δυστυχῶς δὲν ἐλαττοῦται τὸ δεύτερον ἡμισυ. Ἀλλ' ἡμεῖς βραχυλογίας χάριν ἀρκούμεθα εἰς τὰ παρατεθέντα τοῦ πρώτου ἡμίσεος. Παρὰ ταῦτα ὁμῶς ὀφείλομεν πολλαχοῦ τοῦ προκειμένου συγγράμματος νὰ ψεξώμεν καὶ τὴν ἑλλειψιν κανόνος τινὸς ἢ ἀρχῆς περὶ τὴν διάταξιν καὶ ἀκολουθίαν τῶν διδασκομένων. Καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων μνημονεύομεν ἐνταῦθα τὰ τοῦ τρίτου βιβλίου. ἐν ᾧ περιέχονται κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν τὰ ἀκόλουθα κεφάλαια: « Περὶ προσοχῆς, περὶ ἐνστίκτων, περὶ ἀπομιμήσεως, (πρὸς τί ἰδιαιτέρον κεφάλαιον, ἀφ' οὗ καὶ ἡ ἀπομίμησις εἶνε ἐνστικτοῦ, κατὰ τὸν συγγραφέα;) περὶ μνήμης, περὶ φαντασίας, περὶ τῆς τοῦ καλοῦ αἰσθήσεως, περὶ κρίσεως, περὶ βουλήσεως, περὶ ἔξεως, περὶ τῆς τῶν ψυχικῶν δυνάμεων ἀλληλεπιδράσεως, περὶ πειθαρχίας. » Μάτην πειρᾶται τις νὰ δικαιολογήσῃ τὴν τοιαύτην διάταξιν τῆς πέμπτης σχεδὸν μοίρας τοῦ ὅλου συγγράμματος· διότι ἐν αὐτῇ οὔτε ἀπὸ τῶν κατωτέρων ἐπὶ τὰ ἀνώτερα προβαίνει ὁ συγγραφεὺς, οὔτε ἐκ τῶν πρωϊμώτερον ἀναπτυσσομένων ἐπὶ τὰ ὑστερώτερον, οὔτε ἐκ τῶν ἀπλουστέρων ἐπὶ τὰ συνθετώτερα, οὐδ' ἄλλον τινα πῆχυν καὶ κανόνα ἔχει ἐπὶ τούτων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀναρμοστία πρὸ τὸ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου προκηρυχθέν θέμα εἶνε φανερὰ ἐν τῷ προκειμένῳ πονήματι. Διότι ὁ μὲν Σύλλογος δικαίως καὶ πρεπόντως ἤξιωσε νὰ περιληφθῇ ἐν τῷ κριθησομένῳ συγγράμματι καὶ ἡ παιδαγωγικὴ διαιτική, ὁ δὲ συγγραφεὺς παριδὼν τὴν ἔννοιαν τῆς παιδαγωγικῆς διαιτητικῆς μετέβαλεν αὐτὴν εἰς ἰατρικὴν καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἐπηρεαζόμενος τὰ μὲν κυριώτερα, ἥτοι τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν, ἔταξε δεύτερα, πρῶτον δὲ κατέστησε τὴν σωματικὴν θεραπείαν. Τὴν ἀνάστροφον ταύτην θέσιν τῶν πραγμάτων κάλλιστα πάντων μαρτυρεῖ τὸ μέγεθος τοῦ χώρου ὃν πληροῦσι τὰ ἰατρικά, ὑγιεινὰ καὶ καθόλου σωματικὰ παραγγέλματα, εἰς ἃ δαπανῶνται 250 ὀλόκληρα φύλλα τοῦ ἐκ 350 φύλλων ἐν ὅλῳ ἀποτελουμένου συγγράμματος τούτου. Ἡ σωματικὴ ἄρα θεραπεία ἀποβαίνει ὑπερδιπλασίως κατὰ τὸν ὄγκον ὑπερτέρα τῶν δύο ἄλλων ὁμοῦ λαμβανομένων. Ἀλλὰ τίς ἀγνοεῖ ὅτι ὁ προκει-

μενος ἀγὼν δὲν πρέπει νὰ ἐκτραπῆ εἰς ἀγῶνα ὑγιεινῆς καὶ ἰατρικῆς τῶν παιδῶν; Ἡ τις δὲν κατανοεῖ εὐχερέστατα, ὅτι, αἰ περὶ λοχείας φερ' εἰπεῖν καὶ ἐμμήνων καὶ ὑστερισμοῦ καὶ διατηρήσεως τῆς γυναικείας καλλονῆς καὶ περὶ γάμου καὶ τῶν τοιούτων λεπτολογώτεραι διδασκαλῖαι τοῦ συγγραφέως ἢ οὐδαμῶς, ἢ ἐλάχιστα ἀρμόζουσιν εἰς συγγράμματα μέλλοντα νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τοὺς ὅρους τοῦ προκειμένου ἀγῶνος; Τοιοῦτο εἶνε, Κύριοι, καὶ τὸ δεύτερον τῶν διαγωνιζομένων συγγραμμάτων, τριχῶς ἐξεταζόμενον, οὐ ἔνεκα ἀποφαινόμεθα, ὅτι οὐδ' αὐτὸ ἠὺδοκίμησεν ἐν τῷ προκειμένῳ ἀγῶνι.

Τὸ δὲ πρὸς ἐξέτασιν ἀπολειπόμενον τρίτον σύγγραμμα ἐκ 55 περίπου κολλῶν γραφικοῦ χάρτου συγκείμενον, γνωμικὸν δὲ φέρον προτεταγμένον τὰ ἐκ τῆς Πολιτείας τοῦ Πλάτωνος, « Τροφή καὶ παιδείσεις χρηστὴ σωζομένη φύσει ἀγαθὰς ἐμποιεῖ καὶ αὐτὴ φύσει χρησταὶ τοιαύτης παιδείας ἀντιλαμβάνόμεναι ἔτι βελτίους τῶν προτέρων φύονται. » ἐπιγράφεται « Παιδαγωγικὸν ἐγχειρίδιον διὰ τε τὸν οἶκον καὶ τὸ σχολεῖον. » Τὸ ἐγχειρίδιον τοῦτο διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, ἥτοι εἰς τὸ περὶ σωματικῆς καὶ εἰς τὸ περὶ πνευματικῆς ἀγωγῆς, ὧν τὸ μὲν πρῶτον περρίνεται βραχυλογώτερον τοῦ δέοντος, τὸ δὲ δεύτερον ὀρθῶς ἀποτελεῖ τὴν κυριωτέραν τοῦ συγγράμματος μοῖραν· ἀμφοτέρων δὲ τούτων προτάσσεται σύντομός τις καὶ σαφῆς μὲν, λιτοτάτη δὲ εἰσαγωγή, ἐπαγγελιομένη νὰ διδάξῃ « τὰ περὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς δυνάμεως καὶ ἀξίας τῆς ἀνατροφῆς ἢ παιδαγωγίας. »

Ὁ ἐπιμελῶς ἐξετάζων τὸ προκείμενον σύγγραμμα καὶ μετ' ἐπιστάσεως ἀντιπαραβάλλων αὐτὸ πρὸς ἑκάτερον τῶν προτέρων, εὕρισκει τοῦ μὲν πρώτου κατὰ πολὺ αὐτὸ καὶ κατὰ πάντα ὑπέρτερον, τοῦ δὲ δευτέρου ἐλαττούμενον μὲν κατὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ ὀρθότητα τῶν ὑγιεινῶν καθόλου παραγγελμάτων, ὑπερέχον δὲ φανερώτατα κατὰ τε τὴν γλῶσσαν, τὴν ὀρθότητα τῶν παιδαγωγικῶν ὑποθηκῶν καὶ τὴν τάξιν καὶ οἰκονομίαν τῶν διδασκομένων. Ταῦτα δὲ ἐπαινοῦντες τοῦ ἐγχειριδίου τούτου δὲν ἀρνούμεθα παντάπασιν, ὅτι εἰς πολλὰ τινα προσεκόψαμεν καὶ περὶ τὴν γλῶσσαν (ὡς φερ' εἰπεῖν, σελ. 13 « θίγει τοῦ καθίδρου » ἐνεστῶς θίγω δὲν ὑπάρχει σελ. 26 « Δὲν ὀφείλουσι προσέτι οἱ γονεῖς νὰ κρίνωσι πολὺ αὐστηρῶς περὶ τῶν φαγητῶν, » ἐνθα τὸ ἐναντίον θέλει νὰ εἴπη ὁ συγγραφεύς, ὅτι δηλαδὴ « ὀφείλουσι νὰ μὴ κρίνωσι » κτλ.—σελ. 54 « τὴν ἔξιν καὶ συνήθειαν. . . . πρέπει ὅσον τάχιστα νὰ ἐμβάλλωμεν εἰς ἔργον. »—σελ. 93 « ὅταν ὁ παριστάνων γνωρίζῃ νὰ. . . ἐνθουσιᾷ τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ, » τὸ ἐνθουσιᾶν εἶνε ἀμετάβητον.—95 « ὁ ἔρωσ τοῦ φύλου εἶνε ὁ ἄ-

ξων καθ' ὃν τὰ πάντα σχεδὸν περιστρέφονται » ἀντὶ περι ὄν) καὶ περὶ τὰ πράγματα. (— Παραδείγματα: « ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ περιέχει ὀξυγόνον, ἄζωτον, ὀλίγον ἀνθρακικὸν ὀξὺ κτλ. ἐκ τούτων τὸ μὲν ὀξυγόνον χρησιμεύει πρὸ πάντων εἰς τὴν ζωὴν. Τὸ δὲ ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ ἄζωτον εἶνε ὅλως ἄχρηστα. » Ἄλλ' ἂν τὸ ὀξυγόνον χρησιμεύει πρὸ πάντων μόνον, τότε ἀκολουθεῖ ὅτι τᾶλλα δὲν εἶνε ὅλως ἄχρηστα καὶ δὲν εἶνε ὅλως ἄχρηστα, διότι ἄνευ τοῦ ἀζώτου τὸ ὀξυγόνον μόνον εἰσπνεόμενον θὰ ἀπέβαινε βλαβερώτατον.—σελ. 14 « ἡ κίνησις εἶνε ὠφελιμωτέρα εἰς τὰ νεῦρα ἢ ἡ ἐν τῷ βιβλίῳ ἀνάγνωσις. » Ἄλλ' ὠφελεῖ τὰ νεῦρα ἢ ἀνάγνωσις;—σελ. 39 ἀπονέμεται πλείων τοῦ ὀρθοῦ δύναμις εἰς τὴν τροφήν, ἥτις παρίσταται ὡς ὁ κυριώτατος καὶ σχεδὸν εἶπειν, μόνος παράγων τῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς διαφορᾶς Γερμανῶν καὶ Γάλλων καὶ Ἰνδῶν καὶ Ἀμερικανῶν διότι λησμονοῦνται πολλοὶ ἄλλοι σημαντικώτατοι τῶν διαφορῶν τούτων παράγοντες, ἥτοι κλίμα, καταγωγή, κοινωνικὴ κατάστασις κτλ.—ἐν σελ. 59 λέγεται ὅτι τὸ ὕδωρ « καὶ ἂν μηδεμίαν ἀκαθαρσίαν ἀποτρίβει, ἀλλ' ὅμως συντελεῖ εἰς τὴν διαύγειαν καὶ καθαρότητα τοῦ δέρματος. » Ταῦτα εἶνε ἐναντία πρὸς ἄλληλα.—ἐν σελ. 153 διδασκόμεθα ὅτι οὐδέποτε πρέπει νὰ « ἐμβάλη τις εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου καὶ ἐν τοῖς παιγνίοις καὶ ἐν ἄλλοις ἐπιθυμίαν τῶν χρημάτων. » Ἡ πρὸς κτῆσιν καθόλου ὀρμὴ ἔχει ἀνάγκην ἐξεγέρσεως καὶ ρυθμίσεως ἐν τοῖς παιδίοις, οὐχὶ δὲ ἀποσβέσεως ὡς ὀρθῶς καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς διδάσκει ἐν σελίδι 303, ἀναιρῶν τὰ ψευδῆ ταῦτα τῆς σελίδος 153. Ἐπ' ἴσης πολλῆς χρήσουσιν ἐπεξεργασίας τὰ ἐν τῇ σελίδι ταύτῃ καὶ ἐν σελ. 155—156 περὶ εἰκονογραφημένων βιβλίων λεγόμενα, ἂν μέλλωσι ν' ἀπαλλαγῶσι τῆς πρὸς ἄλληλα ἀντιφάσεως). καὶ ἐπαναλήψεις δ' ἔχει τις νὰ ψέξη οἷαι εἶνε τὰ ἐν σελ. 48—49 περὶ καθάρσεως τῶν ὀδόντων, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἐν σελ. 30—31. πολλὰ δ' ὠτάτύως τοῦ σ'. κεφαλαίου εἶνε ἐπανάληψις τῶν προτέρων καὶ καθόλου εἶπειν τὰ ὑγιεινὰ παραγγέλματα τὰ ἐν τοῖς κατόπιν κεφαλαίοις πολλάκις λεπτολογώτερον ἐκτιθέμενα ἴσως δὲν δίδονται προσηκόντως αὐτόθι, ἀφ' οὗ ὁ συγγραφεὺς ὥρισεν ἴδιον μέρος τοῦ συγγράμματος διαλαμβάνον περὶ τῶν τοιούτων. Ἄλλὰ καὶ παρὰ πάντα ταῦτα τὸ προκείμενον ἐγχειρίδιον ὑπερτερεῖ καθόλου τῶν δύο ἄλλων μάλιστα δ' ἐπαινετὰ εἶνε τὰ πολλῶ πλείστα τῶν παιδαγωγικῶν παραγγελμάτων, ἅτινα μαρτυροῦσιν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ εὐμοιρεῖ πολλῆς μὲν παρατηρητικότητος, ἐπαρκοῦς δὲ ψυχολογικῆς παιδείας καὶ πείρας δαψιλοῦς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὧν ἄνευ ἀνωφελῶς χωρεῖ τις ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν καὶ παράστασιν τοιούτων πραγμάτων, οἷα τὰ τῆς ὀρθῆς τῶν παι-

δων ἀγωγῆς καὶ παιδείας. Τούτων πάντων ἕνεκα τὸ προκείμενον πόνημα ἀποδεικνύεται πολλῶν ἐπαίνων ἄξιον καὶ δὲν ὀκνοῦμεν παντάπασιν νὰ εἴπωμεν, ὅτι εἶνε ἄξιον δοκίμου παιδαγωγικῆς γραφίδος καὶ δὴ τοιαύτης οἷα ἡ τοῦ γερμανοῦ παιδαγωγοῦ **Karl Oppel**.

Δυστυχῶς ὁμῶς δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τοῦτο μόνον, ὅτι τὸ κρινόμενον ἔργον εἶνε ἄξιον τῆς γραφίδος τοῦ γερμανοῦ παιδαγωγοῦ· ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ φανερώσωμεν ἅμα ὅτι οἱ ρηθέντες ἔπαινοι προσήκουσιν κυρίως καὶ οὐσιωδῶς εἰς αὐτὸν τὸν μνημονευθέντα γερμανὸν συγγραφέα, πρὸς οὗ τὸ « βιβλίον τῶν γονέων » ἔπρεπε νὰ εἶνε χαλαρωτέρα μὲν ἢ συγγένεια, μικροτέρα δὲ ἢ ὁμοιότης τοῦ προκειμένου ἑλληνικοῦ πονήματος. Διότι νῦν ἡ συγγένεια καὶ ἡ ὁμοιότης αὕτη χωρεῖ μέχρι τοσοῦτου, ὥστε καθίστανται σφόδρα ἀμφίβολα καὶ προβληματικά τὰ ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πονήματος πνευματικὰ δίκαια τοῦ ἀγωνιζομένου συγγραφέως· νομίζομεν δ' ὅτι οὐδεμίαν ὑπερβολὴν θὰ εἴπωμεν, ἐὰν δηλώσωμεν ὅτι συγγραφέων τὸ πόνημα τοῦτο φαίνεται ἀναλαβὼν νὰ λύσῃ τὸ ἐξῆς πρόβλημα· πῶς ἐκ βιβλίου 35 περίπου τυπογραφικῶν φύλλων (τοῦ **Oppel**) δύναται τις κάλλιστα νὰ ἀποτελέσῃ σύνοψιν 15 περίπου τυπογραφικῶν φύλλων, οὐσιωδέστατα ἀντεχόμενος τοῦ συνοψιστέου. Τούτων ὁμῶς οὕτως ἐχόντων φανερώτατον γίνεται, ὅτι ἡ τοιαύτη γένεσις τοῦ προκειμένου πονήματος καθιστᾷ δυσχερεστάτην τὴν εὐδοκίμησιν αὐτοῦ ἐν τῷ προκειμένῳ ἀγῶνι· ἢ πιστεύει τις ὅτι ὁ τρίτος τῶν σήμερον ἀγωνιζομένων ἐνταῦθα εἶνε ὁ ρηθεὶς γερμανὸς συγγραφεὺς; Ἄλλ' ἡ τοιαύτη γένεσις τοῦ πονήματος τούτου καθίστησι δυσχερῆ καὶ ἄλλως οὐχ ἦττον τὴν ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου ἐπιτυχίαν αὐτοῦ· διότι ἡ μὲν προκήρυξις τοῦ ἀγῶνος ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν ἀγωνιζομένων βιβλίον « ὀρθῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας ἐν τε τῷ οἴκῳ καὶ τῷ σχολεῖῳ » τὸ δὲ τρίτον τῶν διαγωνιζομένων συγγραμμάτων εἶνε, ὡς τὸ τοῦ **Oppel**, βιβλίον τῶν γονέων. Καὶ ἐπιγράφει μὲν αὐτὸ ὁ ἑλληνικὸς συγγραφεὺς, ὡς εἶδουμεν, « Παιδαγωγικὸν ἐγχειρίδιον διὰ τε τὸν οἶκον καὶ τὸ σχολεῖον, » δυστυχῶς ὁμῶς εἶνε πρόδηλον εἰς πάντα, ὅτι αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν βιβλίων δὲν μεταβάλλουσιν, οἷον μαγικῶς, τὸ περιεχόμενον αὐτῶν. Καὶ ὁ ἐπιπολαϊότατα ἀνελίττων τὸ προκείμενον πόνημα διδάσκαλος πείθεται παραχρῆμα ὅτι μέλημα τοῦ συγγραφέως δὲν εἶνε αὐτὸς καὶ τὰ τοῦ σχολείου αὐτοῦ ποικιλώτατα ζητήματα, ἀλλ' οἱ γονεῖς καὶ ὁ οἶκος. Καὶ τρίτον τι ὁμῶς ἀνάγκη νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα, ὁρμώμενοι ἐκ τῆς εἰρημένης γενέσεως τοῦ πονήματος τούτου, ὅτι δηλαδὴ ὁ γερμανὸς συγγραφεὺς γράφων τὸ βιβλίον αὐτοῦ ἀπέβλεπε μάλιστα πρὸς τὸν γερμανικὸν οἶκον καὶ τὸν γερμανικὸν καθόλου βίον, ὃν πρὸ πάντων

παρετήρησε καὶ διηρένησεν ὅσω ἄρα μᾶλλον τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ ἔτυχε τοῦ σκοποῦ, τόσω καὶ πρὸς τὸν βίον ἐκεῖνον εἶνε εὐαρμωστότερον, καὶ τόσω ἄρα πρὸς τὸν ἡμέτερον δυσαρμωστότερον, ἐὰν ἀληθῆ λέγωσιν οἱ ἀποφαινόμενοι, ὅτι ἄλλαι μὲν αἱ ἡμέτεραι ἀρεταὶ καὶ κακίαι, ἄλλαι δ' αἱ τῶν γερμανῶν, καὶ ὅτι καὶ οἶκος καὶ σχολεῖον καὶ κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ κατάστασις παρ' ἡμῖν κατ' ἄλλα ὑγιαίνουσι καὶ νοσοῦσι καὶ ἄλλης θεραπείας δεόνται ἢ τὰ παρὰ λαῶ, οἷος ὁ γερμανικός. Ἴνα λοιπὸν ἐπὶ τῶν τοιούτων ὠφελήσωμεν καὶ θεραπεύσωμεν δεόντων τὰ ἡμέτερα ἀνάγκη νὰ μεθαρμόζωμεν οὐσιωδῶς τὰ τῶν ἄλλων. Τούτων ὅμως οὕτως ἐχόντων ἀναμφίλογον εἶνε ὅτι εἰς τὴν ἔλλογον ταύτην ἡμῶν ἀξίωσιν δὲν ἐπάρκει ὁ ἐπὶ τοῦ προκειμένου μετονομάζων μόνον, φερ' εἰπεῖν, τὸν ῥάπτην Schultze Γεωργιάδην ἢ τὴν Ρόσαν Χαρίκλειαν, καὶ τὰ λεγόμενα περὶ Κικυλίου εἰσάγων ὡς λεγόμενα περὶ Ὀλύμπου. Διότι ταῦτα καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα εἶνε μὲν ἐπαινετά, ἀλλ' εἶνε ἀρχὴ μόνον τῆς ἀπαιτουμένης μεθαρμογῆς καὶ ἀρχὴ μάλιστα ἔργου πολὺ ἀπέχον ἔχοντος τὸ τέλος. Ταῦτα δὲ λέγοντες οὐδόλως ἀποφαινόμεθα, ὅτι δὲν εἶνε ὠφέλιμοι εἰς ἡμᾶς καὶ αἱ μεταφράσεις ἀλλοτρίων παιδαγωγικῶν συγγραμμάτων, ἀλλ' ἰσχυρίζομεθα μόνον, ὅτι εὐλόγως ὁ ἡμέτερος Σύλλογος δὲν ἀπέβλεψεν ἐν τῷ προκειμένῳ ἀγῶνι εἰς τοιαῦτα πονήματα, ἀλλ' ἀπήτησε σύγγραμμα χάριν τῶν ἐλληνοπαίδων, γνησίως ἄρα ἐλληνικόν, προερχόμενον οἷον ἐκ τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας τοῦ ἔθνους καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ἐπιχειροῦν ὀρθῶς νὰ θεραπεύσῃ.

Πρὸς ταῦτα πρὸ παντὸς ἄλλου ἀποβλέποντες καὶ πρὸς αὐτὰ μάλιστα κρίνοντες τὰ ἔργα τῶν κατελθόντων εἰς τὸ στάδιον τοῦ προκειμένου ἀγῶνος ἀποφαινόμεθα, ὅτι οὐδεὶς ἠὺδοκίμησεν ἐν αὐτῷ. Καὶ ἂν τῶν πλείστων ἄλλων σφκλμάτων ἦσαν ἀπηλλαγμένοι οἱ διαγωνιζόμενοι, ἡμεῖς οὐδ' οὕτω θὰ ἐτολμῶμεν νὰ κοσμήσωμεν τὴν κεφαλὴν αὐτῶν τινος διὰ τοῦ κοτίνου τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ἂν μὴ ἐπάρκει πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην ἀξίωσιν τοῦ τε συλλόγου καὶ ἡμῶν.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ ἔκβασις τοῦ παρόντος ἀγῶνος.

Ἡμεῖς δὲ ἐκτελέσαντες οὕτω μετ' ἀγαθῆς συνειδήσεως τὸ ἡμέτερον καθήκον, ὡς κριταὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου, θὰ ἐπαυόμεθα νῦν τοῦ περὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως λόγου, ἂν μὴ καὶ ἄλλων ἄκυροί τινες δόξαι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀγωνισάμενοι ὠθουν ἡμᾶς εἰς δῆλωσιν τῆς ἡμετέρας γνώμης περὶ τῶν πνευματικῶν ἐφοδίων ὧν ἀπαραιτήτως χρήζει ὅστις μέλλει τελεσφόρως νὰ ἐπιχειρήσῃ συγγραφὴν τοιαύτην οἷαν θέλει ὁ ἡμέτερος Σύλλογος.

Καὶ ἄλλοι μὲν νομίζουσιν, ὅτι ἐπαρκῆ πρὸς τοιαύτην ἐπιχείρησιν φέρει

ἐφόδια ὁ ἀπὸ τῆς ψιλῆς ἐμπειρίας δρμώμενος· καὶ τῆς τοιαύτης γνώμης δὲν φαίνεται παντάπασιν ἀλλότριος ὁ συγγραφεὺς τοῦ πρώτου τῶν κριθέντων πονημάτων, ὅστις ἐπεχείρησε νὰ λύσῃ τὸ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου τεθὲν πρόβλημα σχεδὸν διὰ μόνης τῆς ἐμπειρίας. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἱκανὴν παρασκευὴν πρὸς τὴν λύσιν ταύτην νομίζουσι τὴν θεωρητικὴν μελέτην τῶν παιδαγωγικῶν καθόλου προβλημάτων καὶ ταύτην τὴν δόξαν φαίνεται ἐπιχειρήσας νὰ ἀποδείξῃ ὀρθῶς ἔχουσιν ὁ τοῦ δευτέρου πονήματος συγγραφεὺς, ὅστις τῆς λύσεως τοῦ ἡμετέρου προβλήματος ἐπελάβετο διὰ μόνης σχεδὸν τῆς ἀναγνώσεως παιδαγωγικῶν τινῶν συγγραμμάτων, στερούμενος δὲ τῆς προσηκούσης πρακτικῆς ἐμπειρίας περὶ τε τὴν παιδείαν καὶ ἀγωγὴν. Τὸ ἐφ' ἡμῖν ὅμως νομίζομεν ἀμφοτέρας τὰς ὑπολήψεις ταύτας ψευδεῖς καὶ φρονοῦμεν ὅτι προσφυστάτα δύναται τις νὰ εἴπῃ περὶ αὐτῶν ὅσα ὁ Βάκων εἰκονικώτερον ἔλεγε περὶ τῶν μονομερῶν θεραπόντων τῆς ἐπαγωγῆς καὶ τῆς ἀπαγωγῆς, τῶν ἐμπειρικῶν καὶ δογματικῶν, ὅτι δηλαδὴ οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς μύρμηκας, οἵτινες συγκομίζουσι μὲν ὕλην πολλήν, ἀλλὰ σωρεύουσιν αὐτὴν ἀμόρφως, οἱ δὲ θεωρητικοὶ πρὸς τὴν ἀράχνην, ἥτις οὐδὲν ἔξωθεν συγκομίζουσα, ἀλλὰ τὰ πάντα ἐξ ἑαυτῆς ποριζομένη κατασκευάζει οὕτω λεπτότατον μὲν καὶ τεχνικώτατον, ἀσθενέστατον ὅμως ὕψισμα καὶ πρὸς μηδεμίαν βιαιότεραν ἐπήρειαν ἐπαρκοῦν.

Τὰ αὐτὰ ἀρμόζουσιν ἐντελέστατα λεγόμενα καὶ περὶ τῶν ἡμετέρων ἐνταῦθα ψιλῶν ἐμπειρικῶν καὶ μονομερῶς θεωρητικῶν. Διότι ὅπως μὲν οἱ μύρμηκες οὕτω πως καὶ οἱ ἐμπειρικοὶ ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως γινώσκουσι μὲν πολλά τινα πράγματα, ἀθροίζουσιν αὐτὰ ἐπιμελῶς καὶ σωρεύουσιν, ἀλλὰ σωρεύουσιν μόνον αὐτά, ἀδυνατοῦσι δὲ νὰ ἀναδράμωσιν εὐμεθόδως εἰς ἀρχάς, ἀδυνατοῦσι δ' ἔπειτα νὰ κατέλθωσιν ἀπὸ τούτων αὐθις ἀσφαλῶς ἐπὶ τὰ ἐπὶ μέρους καὶ καθόλου εἰπεῖν δὲν δύνανται νὰ διαπλάσωσι καὶ μορφώσωσιν ἐπιστημονικῶς τὴν ἀξιόλογον ἴσως αὐτῶν πολυτάκις ἐμπειρίαν. Ὅπως δὲ πάλιν ἡ ἀράχνη ἐκτυλίσσει ἅπαν τὸ νῆμα τοῦ ὑφάσματος ἐξ ἑαυτῆς καθ' ὁμοίον τινα τρόπον καὶ ὁ ψιλὸς θεωρητικὸς ἐπὶ τῶν προκειμένων ζητημάτων ἐξελίσσει μὲν ἐξ ἑαυτοῦ, οὕτως εἰπεῖν, θεωρίας λεπτάς καὶ περιτέχνους, ἀλλὰ θεωρίας μὴ ἐπαρκούσας μὲν εἰς τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας ἀξιώσεις τῆς πράξεως καὶ ἐμπειρίας, εὐχερέστατα δὲ δίκην ἴστοῦ ἀράχνης διαφυσωμένας καὶ διαρρηγνυμένας ὅταν τις ἐπάγῃ εἰς αὐτάς τὰ πράγματα. Ζητήματα λοιπὸν τοιαῦτα, οἷον τὸ προκειμένον παιδαγωγικὸν δὲν ἐπιλύονται, οὔτε διὰ μόνης τῆς ἀναγνώσεως παιδαγωγικῶν συγγραμμάτων καὶ τῆς θεωρητικῆς σπουδῆς· οὔτε διὰ τῆς

ψιλῆς ἐμπειρίας ἀλλ' ὁ μέλλων νὰ λύσῃ αὐτὰ δεόντως ἀνάγκη νὰ μιμηθῇ τὴν μέλισσαν, ἵνα ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Βάκωνος, ἥτις καὶ τοῦ μύρμηκος τῆ συγκομιστικὴν ἐργασίαν δὲν ἀποστέργει καὶ τῆς ἀράχνης τὴν τέχνην παρκαμβάνει, καὶ ἀμφοτέρωθεν ἐνοῦσα κατασκευάζει τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο κατασκευάσμα ὅπερ θαυμασιώτατα συνάπτει εἰς ἓν ἄριστον εἶδος καὶ ἀρίστην ὕλην· ἀνάγκη λοιπὸν καὶ οὗτος νὰ ἐνώσῃ ἐμπειρίαν καὶ θεωρίαν, πράξιν καὶ ἐπιστήμην, πρακτῆρησιν καὶ συλλογισμὸν, ἐπαγωγὴν καὶ ἀπαγωγὴν. Οὕτως ὅμως ἔχον τὸ προκείμενον παιδαγωγικὸν πρόβλημα δὲν εἶνε ἐκ τῶν εὐχερεστάτων. Διότι πλὴν ὅτι προαπαιτεῖται ἰδιάζουσα τις παιδαγωγικὴ εὐφυΐα καὶ καρδία πλήρης θερμότητος καὶ ἀγάπης πρὸς τὸ ἔργον, πλὴν ὅτι προαπαιτεῖται δεξιότης περὶ τὴν κομψὴν καὶ ἐπαγωγὴν τῆς λέξεως, κατασκευὴν καὶ τὴν συγγραφικῶς γενναίαν καὶ πρέπουσαν τῆς ὅλης ὑποθέσεως διάταξιν, πόσας μὲν προκαταρκτικὰς ἐξισώσεις, ἵνα ἐπὶ τὸ μαθηματικώτερον εἴπωμεν, ἀνάγκη νὰ καταστρώσῃ τις, πόσας δὲ βοηθητικὰς λύσεις ὀφείλει νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ ἐκτελέσῃ, πρὶν ἔλθῃ ἐπὶ τὸ κεφαλαιωδέστατον τοῦ προβλήματος ζήτημα καὶ ἐπιχειρήσῃ τὴν τελειωτικὴν αὐτοῦ λύσιν; Καὶ πρῶτα μὲν ἔρχονται τὰ θεωρητικώτατα καὶ γενικώτατα ἐρωτήματα τοῦ προβλήματος, τίνες αἱ ἠθικαὶ μάλιστα καὶ νοητικαὶ δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου, τίνες οἱ νόμοι, καθ' οὓς τελεῖται ἢ κατὰ φύσιν ἀνάπτυξις αὐτῶν, τίς αὐτῶν ἢ σχέσις πρὸς τὰς σωματικὰς τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεις, τίς ἢ ἐναρμόνιος πάντων ὁμοῦ ἀνάπτυξις καὶ κατὰ τίναν αὕτη τρόπον ἢ μέτρον ἐπιτυγχάνεται; Τίς δ' εἶνε ἔπειτα ἡ οὐσία καὶ ἔννοια τῆς ἀγωγῆς; τίς δ' ὁ σκοπὸς αὐτῆς; διὰ τίνων δὲ μεθόδων ἐπιτυγχάνομεν αὐτοῦ; Ὅσοι ἐνέκυψάν πως εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παιδαγωγικῆς καὶ ἐπέστησαν ἐταστικώτερον ὄμμα ἐπὶ τῆς σημερινῆς αὐτῆς καταστάσεως, γινώσκουσι πόσος εἶνε ὁ ὄγκος τῆς τῶν ζητημάτων τούτων καὶ τῶν τοιούτων δυσχερείας καὶ πόση ἢ περὶ αὐτῶν ἀμφισβήτησις καὶ ἀπορία κατὰ τε τοὺς προτέρους καὶ τὸν καθ' ἡμᾶς αἰῶνα. Καὶ ὅμως ὁ μέλλων νὰ προβῇ μετὰ εὐλόγως ἀγαθῶν ἐλπίδων εἰς λύσιν τοῦ ἡμετέρου παιδαγωγικοῦ προβλήματος ὀφείλει πρότερον νὰ περᾶν πάσας τὰς οἰονεὶ προκαταρκτικὰς πράξεις καὶ λύσεις τούτας, τὰς ὑπὸ θέσιν ἐχούσας τοιαῦτα γενικώτερα ζητήματα, ἵνα ἔχη ἔπειτα τὴν τούτων λύσιν ἐφόδιον πρὸς τὴν λύσιν ἄλλων εἰδικωτέρων μὲν, σπουδαιωτάτων ὅμως καὶ αὐτῶν ζητημάτων, ἀμεσώτερον ἀποβλεπόντων εἰς τὸ ἡμέτερον ζήτημα, ἥτοι τὸ τῆς ὀρθῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας τῶν ἐλληνοπαίδων ἐν τε τῷ οἴκῳ καὶ τῷ σχολείῳ. Δύναται δὲ τις νὰ χαρακτηρίσῃ κάλλιστα τὰ

ειδικώτερα ταῦτα ζητήματα λέγων, ὅτι ὑπόθεσιν ἔχουσι τὴν φύσιν καὶ θέσιν τοῦ ἑλληνικοῦ καθόλου ἔθνους.

Τὸ ἡμέτερον ἔθνος, Κύριοι, διαφέρει κατὰ πλεῖστα καὶ οὐσιωδέστατα οὐ μόνον τῶν πρεσβυτέρων ἐν τῷ πολιτισμῷ καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ σημερινῶν τῆς Εὐρώπης ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν πλησίον ἡμῶν ἡμερωτέρων Ἀνατολικῶν λαῶν. Καὶ πρῶτον μὲν διαφέρει ἐκείνων κοινῶς μετὰ τούτων, ὡς ζῶν νεαρώτερον ἐν τε τῇ ἐλευθερίᾳ καὶ τῷ πολιτισμῷ βίον καὶ διὰ ταῦτα πρὸς τὴν ἐκείνων ἐλευθερίαν καὶ παιδείαν σπεῦδον καὶ πρὸς τὸ λαμπρότατον φῶς τοῦ καθόλου αὐτῶν βίου ἀτενίζον. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἐγείρονται ἀφορμαὶ σπουδαιοτάτων σκέψεων καὶ δυσχερεστάτων ζητημάτων. Διότι τὸ φῶς ἐκεῖνο τοῦ λαμπροῦ βίου τῶν ἡμερωτάτων τῆς Εὐρώπης λαῶν εἶνε μὲν εὐεργετικώτατον, μόνον ὅμως ὅταν μετὰ φρονήσεως καὶ τοῦ προσήκοντος μέτρου ἀτενίζωσι πρὸς αὐτὸ τὰ νεαρώτερα ἔθνη, ἅτινα ἀρτίως ἐξῆλθον ἐκ τῆς μακρᾶίως νυκτὸς ζοφερωτάτης τυραννίδος. Τὰ ἔθνη ταῦτα εἶνε ὅμοια πρὸς τοὺς δεσμώτας ἐκείνους οἰκήτορας τῆς σπηλαιώδους οἰκήσεως τοῦ Πλάτωνος (ἐν Πολιτείᾳ βιβλ. VII, ἐν ἀρχῇ), οἵτινες σκιάς μόνον τέως ἐκεῖ κάτω βλέποντες, αἴφνης δ' ἔπειτα ἐκεῖθεν ἀνελκόμενοι καὶ πρὸς τὸ λαμπρότατον τοῦ ἡλίου φῶς ἐξαγόμενοι ὥρσιλον λίαν ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν καὶ μετὰ προσήκοντος τοῦ μέτρου νὰ προσβλέπωσιν αὐτὸν τὸν ἥλιον, τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν προνοοῦντες. Ἀλλὰ τίς ἢ περὶ τοῦτο σωφροσύνη καὶ ποῖον τὸ προσῆκον μέτρον;

Δεύτερον δέ, τὸ ἡμέτερον ἔθνος διαφέρει σημαντικώτατα πάντων ὁμοῦ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἕνεκα τῆς καταγωγῆς καὶ ἱστορίας, ἕνεκα τῆς χώρας καὶ τοῦ κλίματος, καὶ ἕνεκα τῆς νῦν ἰδιορρυθμοτέρας αὐτοῦ πολιτικῆς, θρησκευτικῆς, διανοητικῆς καὶ κοινωνικῆς καθόλου καταστάσεως. Ἀλλ' ἡ ποικίλη αὕτη ἐξέτασις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καθ' ἑαυτὸ τε καὶ πρὸς τὰ ἄλλα γεννᾷ τὴν ἐρώτησιν, τίνα πρέπει συμφῶνως πρὸς πάντα ταῦτα νὰ τέμωμεν οἱ νέοι Πανέλληνες ὁδὸν ἐπειγόμενοι πρὸς τὸ τέλος τοῦ νέου ἡμῶν βίου, πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν καὶ ἐθνικὴν εὐδαιμονίαν; Τοῦτο εἶνε ζήτημα οὐχ ἥττον κεφαλιῶδες ἢ τὸ περίφημον ζήτημα τοῦ Ἀμλέτου.

To be or not to be that is the question

εἶνε ζήτημα περὶ τὸ ὁποῖον, ὡς περὶ ἄξονα, ἵνα εἶπω οὕτω, στρέφονται καὶ πρέπει νὰ στρέφωνται αἱ πλεῖστα καὶ κυριώταται τῶν παρ' ἡμῖν σπουδαιοτέρων συζητήσεων: εἶνε ἐνὶ λόγῳ τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸν ζήτημα. Ἀλλ' ἴσως ἐρωτήσῃ τις, καὶ τί κοινὸν ἔχει τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ζήτημα

πρὸς τὸν προκείμενον ἀγῶνα ; Ἀποκρινόμεθα, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο εἶνε οἶονεὶ αὐτὸ τὴ στάδιον τοῦ προκειμένου ἀγῶνος. Διότι ἐν πρώτοις μὲν οἱ διδάσκαλοι εἶνε σημαντικώτατοι σκαπανεῖς τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς μέλλομεν νὰ φθάσωμεν πρὸς τὸ ποθούμενον τέρμα τῆς ἰδιωτικῆς καὶ ἐθνικῆς ἡμῶν εὐημερίας. Οἱ διδάσκαλοι, Κύριοι, εἶνε βασιλεῖς τῶν σχολείων καὶ ἄρα τῆς νεότητος ἢν διανοητικῶς καὶ ἠθικῶς διευθύνουσι καὶ κυβερνῶσιν ἐπὶ ὅλην σχεδὸν εἰκοσαετίαν. Οὐδὲν ἄρα ἐπάγγελμα δύναται νὰ ἀσκήσῃ τοσοῦτον εὐεργετικὴν δύναμιν ἐπὶ τῆς κοινωνίας καθόλου ὅσον τὸ τοῦ διδασκάλου. Ἄλλ' ὁ διδάσκαλος εἶνε βασιλεὺς καὶ βασιλεὺς χρηστότατος, ὅταν καὶ αὐτὸς καὶ τὸ σχολικὸν αὐτοῦ σύστημα εὐμοιρῶσι δαψιλέστατα τῶν δώρων τῆς ἐπιστήμης· ἄνευ ὅμως ταύτης τὰ μὲν σχολεῖα ἐκτρέπονται εἰς κολαστήρια τοῦ πνεύματος, ὁ δ' ἀγαθώτατος βασιλεὺς ἀποθάνει τύραννος ἐπικινδυνότατος τῆς τρυφερᾶς νεότητος, τῆς εὐγενεστέρως μοίρας ἔθνους τινός. Ἐντεῦθεν κατανοοῦμεν πόσον ἐξαρτᾶται ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν εὐημερία ἐκ τῶν καλῶν διδασκάλων καὶ καλῶν σχολείων, ἦτοι ἐκ τῆς ὀρθῆς παιδείας καὶ ἀγωγῆς τῆς ἡμετέρας νεότητος ἐν τῷ σχολείῳ. Ἀλλὰ ταῦτα τί ἄλλο εἶνε ἢ τὸ ἥμισυ τοῦ προκειμένου ἀγῶνος ; Τὸ ἔργον ὅμως τοῦ σχολείου χρήζει συμπληρώσεως καὶ τῆς συμπληρώσεως ταύτης ἐργαστήριον εἶνε ὁ οἶκος· διὸ καὶ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος εἰς τοῦτο βεβαίως ἀποβλέπων ὀρθῶς συμπαρέλαζε μετὰ τῆς ἐν τῷ σχολείῳ καὶ τὴν ἐν τῷ οἴκῳ ὀρθὴν ἀγωγὴν καὶ παιδείαν τῶν ἑλληνοπαίδων.

Οἶκος ἄρα καὶ σχολεῖον εἶνε τὰ κυριώτατα ἐργαστήρια τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀνατροφῆς, τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν εὐημερίας· γονεῖς καὶ διδάσκαλοι εἶνε οἱ σπουδαιότατοι πάντων τῶν διεπόντων τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἀνατροφὴν, οἱ τὰ μάλιστα πάντων δυνάμενοι νὰ παρσκευάσωσι καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς πολίτας, οἱ κυριώτατοι σκαπανεῖς τῆς ὁδοῦ ἐκείνης ἣτις φέρει εὐθὺ πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν καὶ ἐθνικὴν ἡμῶν εὐδαιμονίαν. Ἄλλ' ἤδη κατηντήσαμεν ἀπὸ πῶν γενικωτάτων καὶ ἀπωτάτων εἰς τὰ εἰδικώτατα καὶ σφιγκτότατα συνεχόμενα πρὸς τὸν προκείμενον ἀγῶνα ζητήματα, ἦτοι εἰς τὰ ὑπόθεσιν ἔχοντα τὸν ἑλλήν οἶκον καὶ τὸ ἑλλήν σχολεῖον, ὧν ἡ ἐξέτασις καὶ γνῶσις ἄγει εἰς τὴν προτελευταίαν, οὕτως εἰπεῖν, ἐξίσωσιν, ἐξ ἧς ἀμέσως προκύπτει ἡ λύσις αὐτοῦ τοῦ ἡμετέρου παιδαγωγικοῦ προβλήματος, τίς εἶνε ἡ ὀρθὴ μεταρρυθμίσις τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας ἐν τῷ ἡμετέρῳ οἴκῳ καὶ τῷ σχολείῳ δι' ἧς καὶ ὡς ἄνθρωποι καθόλου καὶ ὡς ἔθνος ἰδιαιτέρως δυνάμεθα νὰ εἰσεέλθωμεν εἰς τὴν εὐθείαν πρὸς τὴν ὀρθὴν εὐημερίαν ἄγουσαν ὁδὸν καὶ εἰσελθόντες νὰ διανύσωμεν γοργῶς αὐτήν ;

Τοιοῦτο εἶνε, Κύριοι, τὸ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου προταθὲν παιδα-

γωγικὸν πρόβλημα καὶ τοιαύτην ὀφείλει νὰ ἔχει πνευματικὴν παρασκευὴν ὁ μέλλων ὀρθῶς νὰ λύσῃ αὐτό. Τοιούτου δὲ ὄντος τοῦ προκειμένου προβλήματος εἶνε φανερόν, ὅτι οὐδὲν ἴσως ἄλλο θὰ τιμήσῃ τόσον τὸ ἡμέτερον Σωματεῖον ὅσον ἢ δι' αὐτοῦ γινομένη ἀκριβοῦς μελέτη καὶ ἐπιτυχῆς λύσις ἐκείνου ὑπὸ τινος τῶν ἡμετέρων λογίων. Ἡ συνεργία αὕτη τοῦ Συλλόγου θὰ εὐλογηθῇ μετ' ἐμπνευσμένης ὑπὸ σύμπαντος τοῦ ἔθνους. Θὰ εἴμεθα δ' εὐτυχῆ ἅπαντα τὰ μέλη αὐτοῦ, ἐὰν καὶ ἕκαστος ἰδίᾳ καὶ πάντες ὁμοῦ συντελέσωμεν κατὰ δύναμιν, ἵνα κατέλθωσιν εἰς τὸ στάδιον τοῦ προκειμένου παιδαγωγικοῦ ἀγῶνος οἱ πάντων ἐπαρκέστατα πρὸς αὐτὸν παρεσκευασμένοι. Καὶ μὴ εἴπη τις, ὅτι τὸ νεαρὸν ἡμῶν ἔθνος δὲν εὐμοιρεῖ εἰσέτι τοιούτων ἀνδρῶν, οἵτινες δύνανται ἄριστα νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀγῶνος ἀξιώσεις τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Οὐτε δυνάμεθα οὐτε θέλομεν νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι τοσαύτη καταλαβοῦσα συνέχει τὴν Ἑλλάδα ἐρημία τοιούτων λογίων, οὐδ' ὅτι τὸ ζωτικώτατον ζήτημα τῆς ἐλληνοπρεποῦς ἀγωγῆς καὶ παιδείας τῶν ἡμετέρων τέκνων δὲν ἐκίνησε δεξιὸν τινα νοῦν πρὸς λιπαρὰν αὐτοῦ μελέτην, δὲν ἐπλήρωσεν εὐαίσθητόν τινα καρδίαν ἀγάπης πρὸς τὸ ἀγαθὸν τῶν ἡμετέρων τέκνων. Τῶν τοιούτων ἀνδρῶν δὲν εὐμοιρεῖ μὲν βεβαίως τὸ ἡμέτερον ἔθνος ὅσον τὰ σοφώτερα τῆς Εὐρώπης, δὲν ἀμοιρεῖ ὁμῶς καὶ παντάπασιν. Ἀνάγκη ὁμῶς ἵνα καὶ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐμψυχώσῃ τοὺς ἀνδρας τούτους καὶ παραθῆξῃ αὐτοὺς πρὸς τὸν προκείμενον ἀγῶνα, ἔνθεν μὲν ἠθικῶς ἀπονέμων τὴν ἐμπρέπουσαν εἰς αὐτὸν τιμὴν, ἔνθεν δὲ καὶ γενναϊότερον ἢ νῦν ἐπαγγελλόμενος νὰ ἀνακουφίσῃ τὸν πολὺν κάματον τοῦ μέλλοντος νὰ ἀριστεύτῃ ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ. Ἐὰν σπουδαίως κηδόμεθα τῆς εὐοδώσεως τοῦ προκειμένου ἔργου, ὀφείλομεν νὰ νοήσωμεν, ὅτι πρὸς τὴν εὐόδωσιν αὐτοῦ δὲν ἀρκεῖ τὸ ἡμέτερον χιλιόδραχμον γέρας, ἀλλ' ἀπαιτεῖται τοῦλάχιστον τριπλάσιον. Διότι, ἵνα τᾶλλα παραλίπω, τίς ἀγνοεῖ τοὺς κόπους καὶ τὰς δαπάνας τῶν τοιούτων ἔργων, καὶ τὰς ποικίλας βιωτικωτέρας ἀσχολίας αἵτινες καθιστῶσι δεινῶς δυσχερῆ τὴν εἰς μόνον τὸν προκείμενον ἀγῶνα ἐπὶ μακρότατον χρόνον ἀφοσίωσιν τῶν παρ' ἡμῖν λογίων; Ἐὰν κατὰ πάντα ὑψώσωμεν δεόντως τὸν προκείμενον ἀγῶνα καὶ ἐμψυχώσωμεν τοὺς ἀγωνιζομένους δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι αὐθίς ποτε θὰ συγκαλέσῃ ἡμᾶς ἐνταῦθα ἢ αὐτὴ καὶ σήμερον τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου πρόσκλησις, ἵνα ἀκούσωμεν τὸ τερπνότατον ἄκουσμα, ὅτι διὰ τῆς συνεργίας αὐτοῦ συνετάχθη ὑπὸ δοκίμου χειρὸς οἶονεὶ ὁ κῶδιξ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀνατροφῆς, οὗ τὰς ρήτρας ὑπηγόρευσεν αὐτὴ ἢ ἀληθῆς φύσις καὶ ἱστορία τῆς καταστάσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, καὶ ὅτι

οὕτω συγκατέβαλεν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος τὴν φαεινὴν κρηπίδα, ἐφ' ἧς ὁ χρόνος καὶ ἡ τῶν ἀρμοδίων φιλόπατρις γνώμη καὶ σπουδὴ θὰ ἀνεγείρωσι λαμπρὸν τὸ οἰκοδόμημα τῆς τῶν ἡμετέρων τέκνων ἐρθῆς παιδείας καὶ ἀγωγῆς ἐν τε τῷ οἴκῳ καὶ τῷ σχολείῳ.

Εἴθε λοιπὸν νὰ κατέλθωσιν εἰς τὸ στάδιον τοῦ προκειμένου ἀγῶνος πολλῶ κάρροτες τῶν νῦν φιλοτίμως ἀγωνισαμένων· εἴθε δὲ νὰ τύχωσι καὶ κριτῶν ἀνταξίων καὶ πολλῶ κριττόνων τῶν νῦν, ἵνα ἀγωνιζόμενοί τε καὶ ἀγωνοδίκαι ἐπαρκέσωσι πρὸς τὴν δυσχέρειαν τοῦ ἀγῶνος καὶ δωροφορήσωσιν εἰς τὸ ἡμέτερον ἔθνος παιδαγωγικὸν ἐγκόλπιον, περὶ οὗ μετ' ἀκραιφνοῦς ἀληθείας νὰ λέγωμεν πάντες ὅτι « κτῆμα ἐς αἰεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται. »

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Δεκεμβρίου 1880.

Οἱ τοῦ Μαραθείου ἀγῶνος κριταὶ

ΣΠ. Κ. ΜΠΑΛΛΑΝΟΣ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΣΠΑΘΑΚΗΣ
ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ.

Ο ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΥΠΑΡΞΕΩΣ ΑΓΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

ὑπὸ Ο. Dressler-Dresden (Μετάφρ. Ι. Δ.)

Καθ' ἣν ἐποχὴν τὰ κύματα τοῦ πνευματικοῦ καὶ ὑλικοῦ βίου ταράττονται τοσοῦτω σφοδρῶς, ἥτοι ὁ μὲν ἀγωνίζεται ὑπὲρ τῶν ἐαυτοῦ ἰδεωδῶν καὶ ἀρχῶν, ὁ ἕτερος ὑπὲρ τῶν καθημερινῶν ἀναγκῶν τοῦ σώματος καὶ τῆς ζωῆς, οὐδεμίαν ἔχων ἐπισείκειαν πρὸς τὸν ἀντίπαλόν του, οὐδὲ λαμβάνων ὑπ' ὄψει τὸν ἴδιον ἐαυτοῦ κίνδυνον, ἀλλ' οὐδὲ γινώσκων μετὰ βεβαιότητος πῶς θ' ἀποβῆ ὁ ἀγών, καθ' ἣν ἐποχὴν, λέγομεν, — καὶ ζῶμεν ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ — ἡ πνευματικὴ καὶ ὑλικὴ προσβολὴ ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε μόλις δύναται τις νὰ στοχασθῆ μείζονα ἐπίτασιν, αἱ ἰδέαι, αἵτινες καθιεροῦσιν ἐπιστημονικῶς ἴσην τὴν κατάστασιν τοῦ ἀν-